

הַלְבוֹת שַׁבַּת סִימָן שֵׁל

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק י]

דלענין יום-הספורים פונדא יזש לעצד להקל¹⁶.

16) וכן כתב לקמן (סי' תריז ס"ק יג) בשם הישועות יעקב, שהמיקל בספק נפשות להחשיב את שבעת הימים נמנה לעת לא הפסיד, והוסיף בשעה"צ שם (ס"ק יח), שכן כתב להדיא בספר אשכול (הלי' יולדת).

והמפלת את עוברת, כתב בביה"ל לקמן (סי' תריז ס"ד ד"ה יולדת) שדינה כולדת לענין דין צום יום הכיפורים בתוך ג' או ז' ימים, וביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פצ"א ס"ק ד) את דבריו, שאין כוונתו אלא במפלת לאחר מ' יום לעיבורה, אולם המפלת תוך מ' יום, אף שמחללים עליה את השבת, מ"מ אין דיני ג' ז' וז' ימים נהנים בה.

וכן היולדת בניתוח קיסרי, דעת הגר"נ קרליץ (שם, ובשעה"צ ס"ק ל) שנחשבת כולדת לענין דיני ג' וז' ימים, שהרי חלים בגופה שינויים כמו בגוף שאר היולדות, והוסיף, שכיון שניתחו אותה, יתכן שאף לאחר ג' ימים דינה במסוכנת, ויש לבחון דבר זה לגופו.

[משנ"ב ס"ק יז]

שומעין לה, ד"ל ב' ידע קרת נפשו¹⁷.

17) ורק בשאומרת שמרגישה חולשה באיברייה וצריכה לשנות מים חמים וכדו', אך לקבוע איזו תרופה תועיל לה, כתב בביה"ל לעיל (סי' שכח ס"י ד"ה ורפא) שאין היא נאמנת נגד דעת הרופא, אלא אם כן אומרת שידוע לה שטבע גופה להירפא על ידי תרופה זו, שאז אפשר ששומעים לה, או כשיש חשש שמא יתטרף דעתה כשתראה שאין עושים כדבריה, שאז שומעים לה.

[שעה"צ ס"ק יג]

ואם רופא מקשה אומר שנתקדש לה חלי, יש לומר דקסל¹⁸.

18) וכתב הכף החיים (ס"ק בט) שמדובר שהחולי שהתחדש לה יש בו סכנה.

[משנ"ב ס"ק טז]

שאומר לעובר-גללים פועשה¹⁹.

19) והיתר זה, כתב הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ח) שאינו אלא כשאמרה היולדת 'צריכה אני', אבל בסתם, נראה שאין לחלל שבת אפילו על ידי נכרי.

[משנ"ב ס"ק יז]

דקתתך פשר בעלמא הוא וליפא משום תפונה²⁰.

20) וטעם הדבר כפי מה שכתב לעיל (סי' שטו ס"ק כט), שהחויוב של חובל בעשיית חבורה הוא משום טיילת נשמה שבאותו מקום, כי הדם הוא הנפש, ולאחר מיתה שוב לא שייך טיילת נשמה.

[משנ"ב ס"ק יח]

אפילו קבי דיתתה שפתי²¹.

21) ולענין שאר אשה מעוברת, כשיש צורך לעשות מלאכה עבור העובר כגון לנתח את האם לצורך הצלת העובר, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פל"ו הע' ד) שאף שאין האם הייבט להכניס את עצמה בספק סכנה כדי להציל אחרים, וכל שכן להצלת עובר, מ"מ כשהיא מסכימה לקיומו של הניתוח, מותר לנתח אף בשבת, והוא הדין כשיש חשש שמא ינוק העובר, דעת הגרש"ז אויערבך (שם ס"א) שמותר לאמו לקחת בשבת תרופות או ויטמינים כדי למנוע את הנזק.

[משנ"ב ס"ק יט]

ואם יתקבץ קיתתה, וצריכין אנו להקטין וצדקכי מית הנלד²².

22) ואף שקביעת החיים של המעוברת תלויה בנשמת אפה, ובכך בקיאים בזמנינו, כתב בשו"ת אגרות משה (יריד ח"ב סי' קער ענף ב) שבזמנינו בקיאים רק לגבי בדיקה של זמן ממושך, שבזמן כזה אפשר לקבוע שאין נשימה אף כשאין זו בדיקה רצופה ללא היסח הדעת אם בזמן זה כבר מת הולד, וכדי להציל את הולד אנו צריכים לקבוע את מיתת האם בתוך זמן מועט ולזה צריך בדיקה היטב בלי היסח הדעת להחליט שפסקה הנשימה, ובזה החמירו בדורות אלו שלא לסמוך על בדיקה זו.

ובזמן הזה, שיש מכשירים המאפשרים לקבוע את זמן המוות בדיוק רב, וכן לקבוע בוודאות את היותו של העובר, כתב בשו"ת שבט הלוי (חיו סי' כז וח"ח סי' פט) בשם הגרא"ז מלצר, שיש לנהוג כדעת השו"ע ולחתוך את בטנה לצורך הצלת העובר, והוסיף בשו"ת שבט הלוי (חיו שם), שכל זה הוא רק כשנקבעה מיתת האם על ידי תלמיד חכם הבקי בהלכה ובסימני הגסיסה, ומ"מ אין לסמוך על כך למעשה.

[ביה"ל ד"ה כל שלשה]

הקמץה צריך ציין בכל תה²³.

23) ולמעשה, הורה הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פצ"א ס"ק ד) שכיון שספק נפשות הוא זה, מסתבר שאפשר להקל ולחשב את שלושת הימים משעה שנמרה פעולת היולדת בלידה, דהיינו שעת יציאת השליא, דעת הגרש"ז אויערבך (נשמת אברהם ח"א עמ' שמז), שבלידה רגילה שהשליא יוצאת תוך זמן מועט אחר הלידה, מונים את הג' ימים מהלידה ולא מיציאת השליא, אך בלידה שהיה בה עיכוב ביציאת השליא, אפשר להקל שער יציאת השליא לא נגמר תהליך הלידה.

הלכות שבת סימן של קעא באר הגולה

ז שם בשבת
ח גרין ו' ודמם
הקבצים עשרה ב
מחלות שבת
ט שבת קביט

עליה את השבת: ד * וכל (י) שלשה ימים (יא) הראשונים (יב) אפלו אמרה אינה צריכה (יג) מחללין עליה את השבת. (יד) משלשה ועד שבעה, אמרה אינה צריכה אין מחללין. (טו) מכאן ואילך אפלו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה, אלא חרי היא עד שלשים יום (טז) בחולה שאין בו סכנה: ה * [היושבת על המשכר (ח) ומתה, מביאין ספין בשבת (יז) אפלו הרף רשות הרבים וקורעים בטנה ומוציאים הנלד, (יח) שמא ימצא חי: הגה ומה שאין נזהגין עכשו כן אפלו בחל, (יט) משום דאין בקיאי להפיר במיתה האם בקרוב כל כך שאפשר לנלד לחיות (א"ח:)] ו' עושין (כ) מדרה לילדת (כא) * כל שלשים (ט) יום,

שערי תשיבה

או גיס ומש בנה בשבת יעל ח"א סימן יג, ע"ש: [*] היושבת כו', ומ"ש באשלי אבתם באשה שנתנה כו' הוא מוכר ש"י ח"א סימן יג, ע"ש: אפלו אוכלת מאכל בני-אדם אפרין שאינה מרגשת לשבתה ואם יום. רכל שלשים יום יש סנה לחיה בענה. ואם אי אפשר ע"י

באר הלכה

נקטין דמשלחן-פרוך: * כל שלשה ימים, ומאימתי חשיבין שלשה ימים, כתב הלכה-משנה פרק ב דמגמרא משמע לכאורה דמשעת פריחת קבר חשיבין ונך שלשה ימים, אכן מלשון תרומה בלכה יג משמע דמשעת לדה חשיבין לשלשה ימים, וכתב דכן משמע, דאם לא כן, בשיקרה שני ימים שותם דם היאך יהיו? עין שם בלחסי-משנה שחארי: אכן בפרש המשונית לטמאים מביא דהיא דמשעת פריחת הקבר מינו, וזה לשונו: אין מהחלין בחלול שבת עד שמשב על המשכר ויחליל הדם לחיות שותה, ומאזנה שעה לתשלום שלשה ימים מחללין וכו', עד כאן לשונו. ולענין דש"י שפרש דביר תרומה בן הוא: תיה מלשון החליל הדם להיות שותה עד שחלל מחללין, וכמו-כן אחרי הלכה נמי מחללין, וכל אלה החלילים נמשך עד שלשה ימים, ומתאים דכרי בשלכה צד דכרי ששפרשו. ולפי זה, אין הכי-נמי אם נמשך לשבתה כל המשכר יום אחד לא מחללין עליה פי אם שני ימים אחרי הלכה, ואף-על-פירכן אם נמשך קרוב לשלשה ימים ולא ילדה אינו בכלל זה, דבאמת כונת הש"ס על לדה כארסא דרסא דנשי, אבל בשתקשה הרבה בלחה נעשית חולה בשאר אברי גופה, וזה ידוע רכל אלו השעורים הנאמרים בנמצא לא נאמרו כי אם בדלית לה מחלה אחת מלבד שהיא יולדת, כמו שכתבו הראשונים, דאם לא-כן לא שכי בכל הני שערין. ודמשה צריך עיון רכל (23): * כל שלשים, מקור דברי המחבר הם דברי הרב הסגיד שם, עין שם. ובאמת המגיד בעצמו כתב מחלה לרבר פשיט דרין מדרה הוא כמו כל צרכי סתיה, וכל פל צריקה אקדון דג' זמנים יש לה, ואם-כן כאי צריפיקא דמדרה מכל שער צרכי סתיה, רק אמריק הוציא מרברי תרומה דדעתו דער שלשים יום מסבתה היא למדרה, עין שם, ובאמת כל זה הוא רק לפרש תרומה דכרי תרומה, דהא דלא הויר מדרה לחולה מורי בחלי שאין בו סנה, ומפילא קנגד זה התרא דחיה מורי גבינן לאחר שבעה, דדעה גבינן בחולה שאין בו סנה, ואף-על-פירכן

באר היטב

(י) מחללין, ואם חכמה ורופא אמרים שא"צ שומעין להם, שחכמה יולדות שאין עושין להן ספין כל יום, ב"י, וכן נזהגין עכשו שאובלין ספין של אטמול, מ"א. ואם חכמותיה אומרות שצריכה וליקא חכמה ורופא, תאכל צונן חספון, רשק"א, מ"א: (ח) ומתה, עין מ"א ודבר-אחר: (ט) יום,

משנה בריכה

ד (י) שלשה ימים, ולא חשיבין בעת לעת, כמו שכתוב סימן תריז לגבי יום-הכפורים, ועל-כן אם הולידה ביום רביעי קדם פיר השמשות, שוב אסור לחלל עליה שבת אם לא אמרה צריכה אני, כן כתב המגן-אברהם. ועין בסימן תריז שפגמגם הגר"א מאד שם וכתב דמלשון הרא"ש בפרק מרבה משמע שפובר כן בפשיטות דכנת הקמרא היא מצת לעת, ולא רק למוצי לדרבי בה"א קאסי, וכן מוכח בדברי הגר"א ביהדיא בתשובת הרא"ש כלל כו סימן ג שסובר כן בפשיטות, עין שם, וכן משמע מדברי הרשב"א בפרק רבי אליעזר דמילה, ועין באליה רבה שכתב דמדברי האסור וקתר גספון משמע דבעינן שלשה ימים שלמים, ונהניו מצת לעת. אחר-כך מצינו בספר גור-שקאל בשם תשובת בית-אפרים שגספון כתב דכרינו, ונמצא לפי זה, דבין לענין מליקת שבת ובין לענין יום-הכפורים, עד ג' מצת לעת חשיבין לה למסבתה ומתיר אפלו לא אמרה צריכה אני, ומג' עד ז' מצת לעת קשאמרה צריכה אני, ונראה דלענין יום-הכפורים ביהדיא יש לעדד להקלל¹⁶, דספק נפשות הוא, ואפלו לענין שבת גספון אם לא נודמן לו אז עובר-גלולים לעשות על-ידו, שרי על-ידי יושבאל: (יא) הראשונים, מגמר לדה ולחסי-משנהו, ועין באור הלכה: (יב) אפלו אמרה אינה צריכה, והם (ח) דברים שחכמותיה אומרות שדבר זה עושים לחיה וכל חיה צריכה לכה, ואין כאן רופא או מלמד חכמה לראות אם חסיה הזאת צריכה לכה: (יג) מחללין, דבין דכל היולדות צריכות לכה, אף-על-פי שאין אנו יודעין על זו ואפשר

דיכולה להמתין עד ערב, מחללים מספקא ואין שומעין לה, דלמא חלשת הדעת נקטא לה, שפמאקס פל האקלין או שאינה מרגישה לשעתה [הרמב"ן]. וזה לשון הרשב"א על ילדת תוף שלשה שאוכלת מאכל בני-אדם ואומרת שאינה צריכה שישלח עברה בשבת, ונשיב דכמסקנת אנו חושבין לילדת, מפני שאברהם מתפקדן ומרסקת היא אלא שאינה מרגשת לשעתה, ואם תאכל צונן או שער דכרי שאין המסקנת אוכל איתם וביאה לידי סנה, ולפיכך פל שאין לה דברים מהחזיקים ומאכלים הדריאים מחללים עליה את השבת, עד כאן לשונו. ומכל מקום היכא דאיכא חכמה או רופא ואמרים גספין שאינה צריכה, שומעין להם, שחכמה חיה שאין עושין להם חמין בכל יום. וכתב המגן-אברהם, שצקשו נזהגות היולדות שאוכלות חמין של אטמול בשבת, עד כאן לשונו. ומכל מקום נראה דהכל לפי החולה: (יד) משלשה ועד שבעה, אמרה אינה צריכה, לפי שאינה בחזקת מסבת לאותן הדברים שרגילות חכמותיה לעשות לה, ועוד, שיוכלה להמתין, לפיכך כומכין עליה כשאומרת אינה צריכה, וכל זה כשאמרה בפרוש, (ט) אבל בסתמא מחללין, דמכל מקום איכא חשש סנה. (י) ואם אומר רופא או חכמה שצריכה, פשיטא דמחללין אפלו סתיה אומרת אינה צריכה, אבל אם שער חכמותיה אומרות שצריכה (יח) אין שומעין להם להכחיש את חסיה, ודע עוד, דאם סתיה אומרת צריכה, אפלו מזה רופאים אומרים אינה צריכה (יב) שומעין לה, דכל ידע סבת נפשו¹⁷, וכמו שנתבאר בסימן תריח: (טז) מכאן ואילך וכו', בין שאנו יודעים (יג) שאין לה חלי אחר, ואף היא אינה אומרת כן, הכל בקיאים דמשום לדה אין לה סנה לחמין ולשאר צרכי היולדת ופשיטא דיוכלה להמתין עד הערב [רמב"ן בחידושיה]: (טז) בחולה שאין וכו', שאומר לעובר-גלולים ועושה¹⁸ [גמרא]: ה (יז) אפלו הרף רשות הרבים, דכלא תבא ספין אין רבותא, דליקא חלול שבת כלל בקריעת בגין מתה, דמסתמך בשור בעלקא הוא וליקא משום חבורה²⁰ [גמרא]: (יח) שמא ימצא חי, ואשמינן שאפלו ספק פקומה-קפס זה שלא היה צדין בחזקת חי לעולם, אפלו הכי דוחה שבת²¹ [גמרא]: (יט) משום דאין וכו', ושמה רק נחשקה, ואם נתחקה ימותה, וצריכין אנו להמתין ואדחכי מית הנלד²² [מ"א]: ו' (כ) מדרה, והוא הדין בזמננו להחם הסגיר: (כא) כל שלשים, אם יש לה צער צנה, דסבירא לה דיש סנה לחיה כל שלשים בענה, ולפיכך

שער הציון

אינה יכולה לילך מחר לשא איתה: (ח) אף דמגן-אברהם כתב דאם חכמותיה אומרות שצריכה לכה, עין באורה דפה שכתב דמשלחן-פרוך לא משמע הכי, ועוד, קרוב לומר דגם המגן-אברהם מזה באפן זה, דאי לא הכי יקוי קצת דברי המגן-אברהם סוהרין לקצתו: (ט) כל הפוסקים: (י) כגד-אברהם ופרי-מגדים: (יא) כן כתב המגן-אברהם וס"א וכן מוכח מפרוש ש"י ושאר פוסקים דבתוף שלשה מורי כשהחיותה אומרות שצריכה, מפילא דכנה אין מועיל אפלו בנה, ומכל מקום לפי מה שמבאר לעיל בסימן שבה סעיף י' בסופו אין דין זה ברור כל-כך: (יב) כל החכמות, דלא בשלש-גבורים: (יג) ואם רופא מקחה אומר שנתחדש לה חלי, יש לוטר דמחללין¹⁶ [פמ"ג]:

